

Nr 87.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående beräkning av engångsavgift till statens pensionsanstalt beträffande lärarfattningar vid vissa anstalter för yrkesundervisning m. m.; given Stockholms slott den 8 februari 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 februari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför:

I enlighet med av Kungl. Maj:t framlagt förslag (prop. nr 198) bemyndigade 1926 års riksdag (riksd. skr. nr 260) Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med ett vid statsrådsprotokollet fogat förslag vidtaga ändring av det för statens pensionsanstalt gällande reglementet i syfte att bereda rätt till delaktighet i pensionsanstalten för, bland andra, lärare vid statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning. Med stöd av detta bemyndigande utfärdade Kungl. Maj:t den 18 juni 1926 kungörelse i ämnet (nr 350). Föreskrifter om pensions-

rätt för ifrågavarande lärare intogos därvid i § 41 i) under kap. IV av anstaltens reglemente, vilket kapitel innefattar särskilda bestämmelser angående folkskollärare m. fl.

I syfte att för äldre befattningshavare underlätta inträdet i pensionsanstalten innehöll det av riksdagen godkända förslaget bestämmelser om nedsättning i vissa fall av den i § 9 mom. 1 av anstaltens reglemente omförmälda, för retroaktiv giltighet av reglementet föreskrivna engångsavgiften. I nyssnämnda kungörelse intogos dessa bestämmelser, såvitt angår lärarpersonal, under mom. 5 av övergångsstadgandena till kap. IV. I fråga om lärare vid anstalter, som avses i § 41 i), voro bestämmelserna av följande innebörd:

Om huvudman för *kommunal* anstalt, varom förmäles i § 41 i), reglerade befattning enligt § 5 i reglementet och före den 1 januari 1929 anmälde densamma för beredande av pensionsrätt åt innehavaren, skulle engångsavgiften ej utgå med högre belopp än det, för vilket huvudmannen enligt § 9 mom. 2 ägde uttaga ersättning genom löneavdrag av befattningshavaren (mom. 5 b) av övergångsstadgandena). Under nu angivna förutsättning efterskänktes sålunda *hela* den på huvudmannen belöpande delen av engångsavgiften.

Även beträffande lärarbefattning vid *enskild* anstalt, som avses i § 41 i), kunde, om befattningen anmäldes före den 1 januari 1929, medgivas nedsättning i engångsavgiften, dock allenast med *hälften* av huvudmannens andel i engångsavgiften och endast efter prövning av Kungl. Maj:t (mom. 5 c), jämfört med mom. 5 a) av övergångsstadgandena).

Den ursprungligen till utgången av år 1928 begränsade tidsfristen för åtnjutande av nyss omförmälda lindring i engångsavgiften har sedermera upprepade gånger förlängts, senast genom kungörelse den 6 maj 1932 (nr 120) intill utgången av år 1932.

Därest i § 41 i) avsedd befattning anmäls för beredande av pensionsrätt först efter utgången av den i mom. 5 b) och c) av övergångsstadgandena angivna tiden eller alltså efter den 31 december 1932, må jämlikt förenämnda bestämmelser icke åtnjutas någon som helst lindring i ifrågakommande engångsavgift. Beträffande kommunala yrkesundervisningsanstalter synes denna begränsning icke hava varit av statsmakterna åsyftad. I det sakkunnigutlåtande, som låg till grund för propositionen, föreslogs, att i dylika fall skulle få åtnjutas samma lindring i fråga om engångsavgifter, som tidigare medgivits beträffande andra till kap. IV i reglementet hörande lärarbefattningar. Detta innebar, att staten skulle efterskänka viss del av engångsavgiften, även om befattningen anmäldes till pensionsrätt först efter utgången av den i mom. 5 b) av övergångsstadgandena bestämda tidsfristen; i detta fall skulle emellertid lindringen begränsas till hälften av huvudmannens andel i avgiften. Ehuru de sakkunnigas förslag i denna del biträdades i propositionen (sid. 32), blev någon bestämmelse av nämnda innebörd icke intagen i det propositionen bilagda förslaget till ändringar i pensionsanstaltens reglemente.

Såsom av det föregående framgår, kom ej heller någon dylik bestämmelse att inflyta i den sedermera i ämnet utfärdade kungörelsen, oaktat riksdagen (skrivelsen sid. 7) lämnade förslaget utan erinran. I kungörelsen meddelades däremot under mom. 5 a) av övergångsstadgandena bestämmelser om begränsad nedsättning av engångsavgiften beträffande all övrig i § 41 omnämnd lärarpersonal med undantag av lärare vid enskilda fortsättningsskolor och enskilda läroanstalter för yrkesundervisning. De i mom. 5 a) intagna bestämmelserna, som sålunda medgiva efterskänkande av hälften av huvudmannens andel i engångsavgiften, äga — i motsats till föreskrifterna i mom. 5 b) och c) — giltighet utan iakttagande av viss tidsfrist för anmälan hos pensionsanstalten.

Styrelsen för Göteborgs stads skolor för yrkesundervisning har hos Kungl. Maj:t hemställt, dels att beträffande vissa under år 1933 hos statens pensionsanstalt anmälda befattningar vid nämnda skolor engångsavgift måtte beräknas enligt de i mom. 5 b) av övergångsstadgandena till kap. IV angivna grunderna (efterskänkande av huvudmannens *hela* engångsavgift) eller, om detta icke kunde bifallas, enligt de grunder, som angivas i mom. 5 a) av samma övergångsstadganden (efterskänkande av *hälften* av huvudmannens engångsavgift), dels ock att bestämmelserna i sistnämnda moment måtte ändras så, att de komme att omfatta jämväl i § 41 i) omnämnda befattningshavare. Till stöd för framställningen har styrelsen anfört i huvudsak följande:

Göteborgs stads skolor för yrkesundervisning, vilka under namn av Göteborgs stads lärlings- och yrkesskolor upprättats år 1919 med tvenne avdelningar för snickare och mekaniskt yrkesarbete, hade på senaste tid väsentligt utvidgats. I anslutning till denna utvidgning av skolornas verksamhet hade det ansetts skäligt att mera allmänt än vad hittills varit fallet bereda vid skolorna anställda lärare en fastare ställning än den, som en vanlig timlärartjänst medförde. Göteborgs stadsfullmäktige hade också efter av styrelsen avgivna förslag under de sista åren beslutat inrättandet av ett antal ordinarie och extra ordinarie lärartjänster vid skolorna. I samband därmed hade stadsfullmäktige under år 1933 beslutat antaga ett av styrelsen utarbetat förslag till tjänstereglering för ordinarie och extra ordinarie befattningshavare vid skolorna. Nämnda reglering hade av skolöverstyrelsen godkänts i december 1933, varefter densamma den 28 i samma månad översänts till statens pensionsanstalt samtidigt med styrelsens anhållan om delaktighet i anstalten för vissa lärare.

De lärare, vilka utsetts till innehavare av förenämnda ordinarie och extra ordinarie tjänster, hade på ett par undantag när innehaft enahanda anställningar under flera år. Som det för dessa lärare givetvis vore förmanligt, att genom retroaktiv tillämpning av reglementet tidigare tjänstår tillgodoräknades dem, och då de på grund av förut anförda orsaker ej tidigare kunnat anslutas till pensionsanstalten, ansåge styrelsen skäligt och rättvist, att för dem finge åtnjutas lindring i förekommande engångsavgift.

Som det därjämte kunde förväntas, att inom den närmaste tiden ytterligare befattningshavare vid skolorna komme att erhålla sådan tjänste-

ställning, att de enligt förut berörda tjänstereglering kunde intagas i statens pensionsanstalt, ville styrelsen föreslå, att mom. 5 a) av övergångsstadgandena till kap. IV i reglementet för pensionsanstalten ändrades så, att däri meddelade bestämmelser komme att gälla i nämnda reglemente under § 41 i) angivna befattningshavare.

Statens pensionsanstalt har i utlåtande över omförmälda framställning anfört, bland annat, följande:

Ansökningen avser innehavarna av 9 lärarbefattningar, för vilka statens pensionsanstalt den 22 juni 1934 medgivit pensionsrätt. I samband med beviljande av pensionsrätten fattade pensionsanstalten beslut om rätt till retroaktiv tjänstårsberäkning för befattningshavarna, under förutsättning att föreskriven engångsavgift erlades, och denna avgift beräknades med tillämpning av de allmänna bestämmelserna i § 9 av pensionsreglementet till 21,234 kronor. Om avgiften i stället beräknats enligt reglerna i mom. 5 a), respektive mom. 5 b) av övergångsstadgandena till kap. IV i reglementet, skulle avgiften hava stannat vid 12,707, respektive 4,178 kronor.

Den föreliggande framställningen går i första hand ut på att i fråga om nyssnämnda befattningar skulle få åtnjutas samma lindring i avseende å engångsavgift, som medgivits för befattningar, vilka före år 1933 anmälts till pensionsrätt. Ansökningen avser således en ytterligare utsträckning av tidsfristen för tillämpning av mom. 5 b) av övergångsstadgandena.

Med hänsyn till den ståndpunkt, som av statsmakterna intagits vid handling år 1934 av frågan om förlängning av tidsfristen för kommunala fortsättningskolor (prop. nr 185; bankoutsk. utl. nr 21; riksd. skr. nr 156), synas de skäl, som åberopats av Göteborgs stads yrkesskolstyrelse, ej vara av beskaffenhet att kunna motivera en så långt gående eftergift från statens sida. På grund härav finner sig pensionsanstalten icke kunna tillstyrka framställningen i denna del.

I betraktande av vad som förekommit vid tillkomsten av bestämmelserna om engångsavgifter för befattningar av detta slag synes det däremot pensionsanstalten kunna ifrågasättas, huruvida icke, såsom i framställningen alternativt begäres, engångsavgiften borde få beräknas enligt regeln i mom. 5 a) av övergångsstadgandena, varvid hälften av huvudmannens andel i engångsavgiften skulle efterskänkas. Därest Kungl. Maj:t skulle finna tillräckliga skäl föreligga för en sådan lindring i engångsavgiften — vartill, oavsett vad som förekommit i samband med bestämmelsernas tillkomst, riksdagens medgivande lärar böra inhämtas — får pensionsanstalten föreslå, att denna lindring genomföres på så sätt, att nämnda författningsrum ändras till att omfatta jämväl lärare vid *kommunala* läroanstalter, som avses i § 41 i) av pensionsreglementet.

I samband härmed kunde det vara lämpligt att giva mom. 5 a) av övergångsstadgandena en sådan formulering, att *enskild* fortsättningskola, som enligt hänvisningen till § 41 g) kunde anses vara avsedd i detta moment, uttryckligen undantoges, då i fråga om engångsavgift för befattningar vid sådan skola torde få tillämpas allenast mom. 5 c) av övergångsstadgandena samt de allmänna bestämmelserna i reglementets § 9.

Skolöverstyrelsen har i ärendet anfört följande:

Överstyrelsen kan icke finna några som helst skäl tala för att de i § 41 i) av reglementet för statens pensionsanstalt omförmälda befattnings-

havarna beträffande engångsavgiftens beräknande behandlas olika mot de i § 41 a)—h) i samma reglemente nämnda befattningshavarna och anser sig böra i likhet med statens pensionsanstalt tillstyrka sådan ändring i anstaltens reglemente, att den i § 9 mom. 1 i reglementet stadgade engångsavgiften må för de i § 41 i) omnämnda befattningshavarna, dock utan den begränsning till enbart kommunala läroanstalter, som statens pensionsanstalt föreslagit, beräknas enligt de i mom. 5 a) av övergångsstadgandena till kap. IV angivna grunderna.

Statskontoret har i utlåtande över den föreliggande framställningen an-
fört, bland annat, följande:

I likhet med statens pensionsanstalt finner sig statskontoret icke kunna tillstyrka ytterligare utsträckning av den i mom. 5 b) av övergångsbestämmelserna angivna tid, inom vilken befattning vid kommunal anstalt för yrkesundervisning skall vara av huvudmannen anmäld till delaktighet i anstalten för att de i nämnda författningsrum angivna fördelaktigare grunderna i avseende å beräkning av engångsavgift må bli tillämpliga.

Däremot synes anledning till erinran knappast föreligga mot förslaget, att för beräknande av engångsavgift för lärare vid sådan anstalt mom. 5 a) av berörda övergångsstadganden skulle bli tillämpligt. Statskontoret har på sin tid tillstyrkt det av särskilt tillkallade sakkunniga framlagda förslaget, att nämnda författningsrum skulle omfatta lärarpersonalen vid anstalter för yrkesundervisning, och linner alltfört skäl tala för att de i sagda författningsrum angivna beräkningsgrunderna bli tillämpliga på kommunala yrkesskolor.

I likhet med myndigheterna anser jag en ytterligare utsträckning av tidsfristen för åtnjutande av lindring i engångsavgift enligt bestämmelserna i mom. 5 b) av övergångsstadgandena till kap. IV i reglementet för statens pensionsanstalt icke böra medgivas. Däremot finner jag mig böra biträda pensionsanstaltens förslag om ändring av mom. 5 a) av övergångsbestämmelserna. Detta förslag innebär, att den i sistnämnda moment intagna föreskriften om nedsättning i engångsavgiften med belopp, motsvarande hälften av huvudmannens andel i avgiften, skulle komma att gälla jämväl lärare vid i § 41 i) av anstaltens reglemente avsedda kommunala undervisningsanstalter. Denna begränsade lindring i engångsavgiften skulle alltså få åtnjutas i fall, då dylik lärarbefattning anmäls hos pensionsanstalten först efter utgången av den i mom. 5 b) stadgade tidsfristen. Av den lämnade redogörelsen framgår, att det från början varit statsmakternas avsikt att lämna medgivande till en sådan lindring, ehuru bestämmelserna icke kommit att avfattas i enlighet med denna uppfattning. Beträffande enskild yrkesundervisningsanstalt — liksom i fråga om enskild fortsättningsskola — synes i enlighet med statsmakternas från början intagna ståndpunkt lindring i engångsavgift böra ifrågakomma allenast med tillämpning av mom. 5 c), alltså endast i fråga om befattning, som före den 1 januari 1933 anmäls hos pensionsanstalten.

Oavsett vad som förekommit i samband med tillkomsten av nuvarande föreskrifter om engångsavgiftens beräkning för lärarpersonal vid yrkesundervisningsanstalter torde det föreliggande ärendet böra underställas riksdagens prövning.

I samband med den ändring av reglementet, som kan bli en följd av riksdagens beslut i förevarande fråga, torde även böra vidtagas den av statens pensionsanstalt i förtydligande syfte föreslagna ändringen av mom. 5 a) av övergångsstadgandena, såvitt angår lärarbefattning vid enskild fortsättningsskola.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att i fråga om beräkning av engångsavgift enligt § 9 mom. 1 reglementet för statens pensionsanstalt må beträffande lärarbefattningar vid kommunal läroanstalt, varom förmäles i § 41 i) av reglementet, tillämpas de av mig i det föregående angivna grunderna.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Erland Ljungberg.